น่ารู้จากวารสาร

*ละเมียด ยินดี**

ไชยยศ เหมะรัชตะ. "กฎหมายที่บรรณารักษ์ควรรู้." **วารสารวิทยบริการ** 10, 2 (พ.ย. 2531): 96-108.

เมื่อพูดถึงเรื่องกฎหมายบ้านเมืองแล้วประชาชนคนไทย หรือหลักสากลมีอยู่ว่า "ประชาชนทุกคนต้องรู้กฎหมาย" โดยถ้าทำผิดกฎหมายแล้วจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ และนอกจากนั้นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ อีกเช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวเป็นกฎหมายที่เราทุกคนต้องเกี่ยวพันมากในชีวิตประจำวัน แต่หากจะกล่าวว่าบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ถ้าจะมีความรู้หรือมารู้จักกับกฎหมายที่น่าสนใจในสาขาวิชาชีพของตน ก็จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานได้ดี และคล่องตัวขึ้น

ถ้าจะลองคิดในแง่ของนักกฎหมาย มองว่ากฎหมายที่บรรณารักษ์มีความรู้สึกว่าจะเกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานคิดว่าน่าจะเป็นเรื่องลิขสิทธิ์ในประเทศไทย แต่ขณะนี้สหรัฐอเมริกาให้แก้กฎหมายที่จะคุ้มครองเรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า โดยก่อนหน้านี้การอัดเพลงและเรื่องการละเมิดสิทธิ์หนังอเมริกันและหนังฮ่องกงในรูปของวิดีโอก็มีการฟ้องร้องกัน ปัจจุบันก็มีปัญหาข้อต่อรองเรื่อง จีเอสพีของสหรัฐอเมริกาอยู่แต่ผู้เขียนได้ยกประเด็นปัญหาที่ห้องสมุดต้องประสบอยู่ประจำในด้านบริการดังนี้

1. เมื่อรับฝากแล้วของหาย ลักษณะการให้บริการรับฝากทรัพย์สินของผู้ใช้บริการเช่น กระเป๋า หนังสือ เป็นต้น ปัญหามีอยู่ว่า ถ้าหากสิ่งของที่ฝากสูญหายไปห้องสมุดจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

ตอบ เราต้องพิจารณาก่อนว่า การรับฝากสิ่งของ เช่นนั้นถือว่าเป็นสัญญาฝากทรัพย์ตามกฎหมายหรือไม่ หากถือว่าเป็นสัญญาฝากทรัพย์แล้ว ห้องสมุดซึ่งเป็นผู้รับฝากย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลของฝากนั้น และต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหาย

---

*ละเมียด ยินดี พนักงานห้องสมุดเทียบระดับ 2 ฝ่ายวารสารและเอกสาร สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. หนังสือที่ยืมสูญหายหรือชำรุด ในกรณีที่มีผู้ยืมหนังสือจากห้องสมุดไป และต่อมาหนังสือนั้นได้สูญหายหรือถูกทำลายไปโดยเหตุสุดวิสัย ผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อห้องสมุดอย่างไร

ตอบ ถ้าได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบของการยืมหนังสือว่า ผู้ยืมต้องรับผิดในความเสียหายหรือชำรุด ผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อห้องสมุดเสมอ

3. อำนาจปรับ โดยปกติผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มีสิทธิยืมได้นั้นต้องเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของห้องสมุดนั้น ๆ เช่น ถ้าคืนหนังสือช้าตามวันที่กำหนดไว้

ตอบ ระเบียบข้อบังคับข้างต้นถือเป็นข้อตกลงหรือข้อสัญญาว่าด้วยสิทธิหน้าที่และความรับผิด ซึ่งผู้ยืมต้องปฏิบัติ ฉะนั้น ถ้าผู้ยืมไม่ส่งคืนตามกำหนดเวลาหรือทำหนังสือสูญหาย ผู้ยืมจึงต้องปฏิบัติตามข้อสัญญา เช่น ชำระค่าปรับ หรือชดใช้ราคาหนังสือ

4. ผู้ยืมตาย ในกรณีที่ผู้ยืมหนังสือต่อมาถึงแก่กรรมลง ห้องสมุดต้องดำเนินการอย่างไร

ตอบ ถือว่าผู้ยืมมีสัญญาคงใช้คงรูปเกิดขึ้นระหว่างห้องสมุด ฉะนั้น ถ้าผู้ยืมตาย กฎหมายถือว่า สัญญาดังกล่าวระงับสิ้น ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 648 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "อันการยืมใช้คงรูป ย่อมระงับสิ้นไปด้วยมรณะแห่งผู้ยืม"

5. ขโมยหนังสือ-อมหนังสือ ในกรณีที่มีการขโมยหนังสือออกนอกห้องสมุด หรือฉีกตัดส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือในห้องสมุด ผู้กระทำดังกล่าวจะมีความผิดอย่างไร?

ตอบ ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ว่า "ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีและปรับไม่เกิน 6 พันบาท

ในกรณีที่ยืมหนังสือไปแล้ว ผู้ยืมหนังสือ ไม่ยอมคืน ผู้อมหนังสือย่อมมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352 บัญญัติว่า ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่น มีความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6. การเข้าไปในที่ที่ห้ามเข้า (ที่สงวนสิทธิ์) แม้ภายในห้องสมุดจะเปิดให้ผู้ใช้บริการเข้าไปได้ก็ตาม แต่สถานที่บางแห่งในห้องสมุดนั้นเองมิได้เปิดให้ผู้ใช้บริการเข้าไปยุ่งเกี่ยว ทั้งนี้อาจเป็นที่ทำงานพนักงานห้องสมุดหรือบรรณารักษ์ ถ้ามีบุคคลเข้าไปในสถานที่นั้น เขาจะมีความผิดฐานบุกรุกหรือไม่

ตอบ ผู้นั้นย่อมมีความผิดฐานบุกรุกได้ ดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 364 บัญญัติว่า "ผู้ใดโดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถานอาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นว่านั้น เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 พันบาท"

7. หมดเวลา-ไม่ยอมออก-ปิดขัง เมื่อหมดเวลาการให้บริการห้องสมุด หากมีผู้ใช้บริการไม่ยอมออก บรรณารักษ์หรือพนักงานห้องสมุดจึงแกล้งปิดประตูไม่ให้ออก การกระทำดังกล่าวจะผิดกฎหมายเพียงใดหรือไม่

ตอบ ในเบื้องต้นนั้น การที่ผู้ใช้บริการไม่ยอมออกจากห้องสมุด เมื่อหมดเวลาให้บริการ บุคคลนั้นย่อมมีความผิดฐานบุกรุก ดังได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 364 ว่า "ผู้ใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เข้าไปซ่อนตัวอยู่ในเคหสถานอาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่ว่านั้น เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก

แม้ว่าห้องสมุดบางแห่งจะเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปใช้บริการได้ก็ตาม แต่ผู้ใช้บริการก็ต้องปฏิบัติตัวตามระเบียบข้อบังคับของห้องสมุดนั้น ๆ ตามกฎและระเบียบที่วางไว้ ก็ย่อมจะไม่เกิดปัญหาดังกล่าวมาแล้ว